

РОСІЙСЬКА ЛІТЕРАТУРА В ПЕРЕКЛАДНІЙ СПАДЩИНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Перед українським письменством кінця XIX – початку XX ст. постала нагальна проблема глибокого осмислення місця і ролі російської літератури у розвитку українського літературного процесу, позначеного не тільки загальними тенденціями модернізації, а й особливим загостренням питань культурного самовизначення та розвитком національної самосвідомості.

Внутрішні трансформаційні процеси української літератури, позначені розвитком модерністських тенденцій, які особливо виділялись на фоні ідеологічно-літературних дискусій українофілів, народників, західників та нової генерації “свідомих українців” національного письменства, до якої і відносив себе Б. Грінченко, стимулювалися ще й досить неоднозначним ставленням української творчої спільноти до російсько-українських літературних взаємин. У своїй ґрунтовній літературознавчій праці “Проявлення Слова. Дискурсія раннього українського модернізму” Т. Гундорова зазначила: “Із появою модернізму руйнується й “українофільська” структура національного письменства з панівною “загальноросійською” літературою зверху і літературами національними – “нижчими”, провінційними, народними – знизу (Драгоманов)” [7, 104]. Саме Б. Грінченко у своїх відомих “Листах з України Наддніпрянської” [5] вступає у тривалу дискусію з М. Драгомановим щодо становлення та розвитку національного письменства і визначення ролі російської літератури у складному процесі формування української культури.

До ґрунтовного дослідження спадщини Б. Грінченка долучилися С. Єфремов, О. Білецький, М. Рильський, І. Пільгук, В. Яременко, Н. Бондаренко, А. Погрібний та інші відомі майстри літературознавчої критики, які продемонстрували різнобічний аналіз творчого доробку Б. Грінченка. Проте, основні аспекти розвитку українського літературного процесу і творчості Грінченка, особливо в контексті “українсько-російських літературних взаємин”, ще далеко не переосмислених і не переписаних”, – на чому особливо наголошувала Соломія Павличко, за таких умов розглядалися суто в “російській системі культурних координат і дискурсів” [13, 660], що певною мірою змінювало ракурс погляду на постать письменника та його спадщину.

Отже, мета даної статті – проаналізувати перекладну діяльність Бориса Грінченка, в контексті розвитку українського літературного процесу кінця XIX – початку XX століття, однією з особливостей якого виявилось досить неоднозначне ставлення національного письменства до російсько-українських літературних взаємин.

В умовах російсько-імперського домінування у всіх сферах українського культурного життя, питання ставлення до російської літератури та письменства, на думку А. Погрібного: “виходило далеко за межі власне літературних проблем і було нерозривно пов’язане із загальною соціальною та національною боротьбою, яка посилювалася у країні” [15, 116]. За таких обставин, особливо гострою виявилася реакція Грінченка на позицію Драгоманова відносно доцільності панівної ролі російської літератури в українській освіті: “...зостається цілком незрозумілим, через віщо Драгоманов доводить на користь Пушкінові та Лермонтову [...] Через віщо на користь єдино Пушкінові та Лермонтову, а не Гомерові та Дантові, та Шекспірові?” [5, 160]. Грінченко закликає звільнитись від одностороннього цілковитого впливу російської літератури, розширити обрій міжлітературних взаємин, в яких переклад займає особливе місце. Проте, саме заборона перекладу на “малороссийское наречие” в умовах русифікаторської політики та жорстока цензура переробок та переспівів творів російської літератури, до яких змушені були вдаватися українські письменники-перекладачі, ще більше активізувала перекладацьку діяльність Б. Грінченка.

Творчість видатного російського письменника, перекладача, критика і публіциста І. Тургенєва, який досить виразно декларував російські народницькі погляди та ідею “ходження в народ”, безумовно, не могла залишитись поза увагою українського письменника. Прихильність до європейських ідеалів розвитку суспільства, носіями яких мала стати інтелігенція, концептуально зближувала двох митців, що знайшло своє безпосереднє відображення в творчості Б. Грінченка. Повість “На розпутті” та драматичний твір “На громадській роботі”, що належать перу Грінченка тематично близькі до роману Тургенєва “Дим”, в яких обидва письменники, розробляючи тему вибору шляхів розвитку народу та його звільнення, покладаються саме на інтелігенцію. А. Погрібний, аналізуючи творчість Грінченка в контексті українсько-російських літературних взаємин, зазначив: “Соціальні романи й повісті “славетного” [...] письменника (І. Тургенєва – А. Хоптяр) Б. Грінченко мав за взірць, працюючи над повістями “Сонячний промінь” та “На розпутті”. У великого майстра він вчився давати широкий психологічний аналіз персонажів, з його творів виводив корисні уроки щодо ролі композиції, сюжету, стильових засобів” [15, 118].

Ще задовго до поглиблення “відчуття кризи прозового жанру” [12, 116], що відбулося на початку ХХ ст., Б. Грінченко перекладає поезії в прозі І. Тургенєва: “Розмова” (лютий 1878), “Старець” (лютий 1878), “Маруся”, “Горобець”, “Борщ”, “Два брати”, “Дурень” (квітень 1878), “Почуєш дурня суд...” [1], більшість з яких була надрукована в “Зорі” у Галичині лише в 1887 році [11; 369]. Переклади поезій в прозі Тургенєва стали важливим етапом раннього періоду творчості українського письменника. Грінченко, безперечно, зазнав впливу цього модерного на той час жанру, адже “данину цій формі віддали буквально всі: від Лесі Українки та Ольги Кобилянської до Стефаника й Черемшини” [12, 117] Поезії в прозі Б. Грінченка “Верби”, “Ліс”, “Вітер”, “Степ горів”, сповнені ліризму та нового символічного забарвлення. Нейтральні, на перший погляд, образи природи насичені внутрішньою напругою та глибоким психологізмом.

У 1891 році до редакції “Зорі” Б. Грінченко знову надсилає перекладені поезії в прозі І. Тургенєва, новими з яких були поезії у прозі “Черепки” та “Милостиня”, що були створені у співавторстві Грінченка з дружиною Марією Загірньою [11, 375]. Друком вони вийшли в Ілюстрованому календарі т-ва “Просвіта” (1891р.). Родинна творчість Грінченків у царині перекладу позначилась плідною співпрацею над відтворенням українською мовою творів відомих російських авторів, серед яких не тільки І. Тургенєв, а й Л. Толстой, М. Салтиков-Щедрін, М. Лесков, Мамин-Сибіряк та інші видатні російські автори.

У листі від 29 грудня 1881 року до редактора “Правди”, що виходила у Львові, Грінченко повідомляє про вірші, які він посилав для публікації. Серед надісланих рукописів особливу увагу привертають маловідомі поезії Б. Грінченка “Ізнов одна все дума люта...”, “В неволі” та невідомий досі переклад з Некрасова “Незібрана нива” [3]. Отже, цей період творчості Грінченка позначився впливом не лише українських народницьких літературних тенденцій, а й захопленням творчістю М. Некрасова, поезія якого була яскравим носієм народницьких тенденцій. Тема важкої селянської праці та безвихіддя селянина, смутку через важке народне життя і прагнення змін, що притаманна творам російського поета, перегукується з тематичним навантаженням багатьох оригінальних поетичних творів Б. Грінченка (“Смутні картини”, “Хлібороб”). Поетичний твір Грінченка “Хлібороб”, в центрі якого знаходиться образ селянина-трударя, несе певне символічне навантаження. Поет ніби вбачає надію на формування потужної національної сили в “невпинній роботі” кожного невтомного “хлібороба” на своїй ниві. Громадянська тема, з її оновленою образною системою, особливо вирізняє творчість Б. Грінченка. В поезії Б. Грінченка з’являється новий ліричний герой, готовий до самовідданої тривалої боротьби за національне відродження та ствердження ідеалів правди і рівноправності.

Протистояння “лихий долі” та активне прагнення до перемоги своїх громадянських ідеалів через спільний для обох поетів “образ отого орача, котрий і в годину, і в негоду ні на мить не полишав роботи, вигострюючи лемеша і чересло та вибираючи з поля каміння і бур’ян?” [14, 268] єднає поетичні твори Грінченка і Некрасова.

Творчість Л. Толстого, безумовно, теж зайшла своє почесне місце в перекладній спадщині Б. Грінченка. У 1884 році Грінченко посилав до редакції “Діла” для “Просвіти” переклад оповідання Толстого “Бог правду бачить, та не скоро скаже”, але не отримує згоди на друк. [11, 351]. Через рік у 1885 р. Грінченко знову посилав переклад оповідання Толстого до одеської цензури вже під іншою назвою “Як треба прощати?” та отримує заборону на друк в Україні [11, 352]. У 1884 році виходить друком оповідання Л. Толстого “Чим люди живі?” у перекладі Марусі Чайченкової (псевдонім М. Грінченко – А. Х.), дружини і справжнього творчого співавтора. Ідеї високого гуманізму, любові, моралі та принципи людської взаємодопомоги, що сповідаються в оповіданнях Л. Толстого, гармонійно перегукуються з ідейним навантаженням багатогранного творчого доробку Б. Грінченка. Особливе місце в творах для “народного читання”, як Грінченка, так і Толстого відводиться засудженню жадібності, лицемірству, підступності та інших людських вад. Б. Грінченко у свій спосіб, використовуючи зібраний ним багатий етнографічний матеріал, активно працює в жанрі байки. Дидактична спрямованість поетичної байки Грінченка, на відміну від прозової бувальщини Толстого, розрахована не тільки на дитячу та юнацьку аудиторію. Грінченко не тільки розвиває українську байку, продовжуючи найкращі традиції Руданського і Глібова, а й вносить в цей жанр більш складнішу притчеву алегорію, наповнюючи його глибоким філософсько-онтологічним змістом. Як результат, в поетичному доробку Грінченка з’являється оригінальна форма “зернятка”, запропонована поетом у вигляді сконцентрованої думки та певної моральної константи-орієнтира.

Потрібно зазначити, що для переробки “Робінзона Крузо” Д. Дефо українською мовою, Б. Грінченко використовує у 1882 році російський варіант відомого твору в перекладі Толстого. На цей факт український письменник вказує в складеному ним переліку оригінальних та перекладних творів В. Чайченка та Марії Загірньої, що посилались до цензури та періодичних видань протягом одинадцяти років (1881-1892 р.р.): “Робінзон. Переробив з Толстого В. Чайченко. Заборонила цензура” [11, 350]. Цензурна “робінзонада” продовжувалась не один рік, адже попри

всі заборони на друк перекладу в українському варіанті, Грінченко намагався видати цей вагомий для національної освітньої програми твір світової літературної ваги українською мовою, пропонуючи різні варіанти назв. У 1884 році до цензурного комітету Грінченко посилає рукопис переробки у вигляді власного оповідання “Василь Гайда. Опов. В. Чайченка на тему Робінзона” [11, 351], та отримує відмову на дозвіл друку. І лише у “Додатках” до “Батьківщини” твір уперше виходить в 1886 році. Окреме видання українською мовою всесвітньовідомого твору Д. Дефо “Робінзон Крузо” виходить друком у Києві в 1891 році у варіанті, запропонованому Б. Грінченком під назвою “Робінзон. Оповідання про те, як один чоловік по чужих краях мандрував і як він сам на острові серед моря жив. Написав В. Чайченко” [11, 374]. Дослідник історії українського перекладознавства Т. Шмігер вказує на ще один цікавий факт, що свідчить про невтомне прагнення Б. Грінченка донести до українського читача найкращі здобутки російської літератури національною мовою: “Аналізуючи українські переклади творів Л. М. Толстого, М. Ралів стверджує, що через нездоланні цензурні перешкоди (офіційна заборона україномовних перекладів) українцям доводилося зумисне робити перекази, а не переклади, й навіть приховувати імена оригінальних авторів: Б. Д. Грінченко переказав оповідання Л. М. Толстого “Кавказский пленник” під заголовком “Чорноморці у неволі” [16, 74]. Саме переробка, а не переклад російського твору дала можливість побачити це оповідання Толстого українською мовою, дозвіл на друк якого дала київська цензура 10 листопада 1888 року. У 1889 році книгу видав Гомолинський, а Б. Грінченко отримав гонорар у вигляді 100 примірників [11, 355].

Особливо знаковим для творчості Б. Грінченка став переклад національною мовою драматичної поеми В. Жуковського “Камоєнс”, який був здійснений українським письменником влітку 1885 року [8]. Ідея неперевершеної громадянської ролі поезії як потужної суспільної сили, здатної змінити світ, особливо захопила молодого українського митця. Романтичний образ поета-борця, поета-страждальця Камоєнса, прототипом якого став відомий португальський поет Луї Камоєнс не міг залишити байдужим не тільки Жуковського та Грінченка, а й німецького письменника Ф. Мюнх-Беллінггаузена, що творив під псевдонімом Фрідріха Гальма. Адже саме його однойменну поему і переклав російською Жуковський та самостійно ввів у текст твору теми громадянської сили поетичного слова та відданого життя заради мистецтва, що були щиро підхоплені Б. Грінченком. У маловідомих нотатках записної книжки Б. Грінченка за 1887 рік знаходимо роздуми українського митця про “справу, якій присвятив все життя”, що яскраво декларують його життєве кредо: “Кинути! А може я й жив досі тільки цим, може якби не це, то життя не істиніло б для мене? І тепер кинути, кинути всі надії, всі сподівання на те, що живеш не звіром, що робиш діло...О, це значить зректися життя, це значить перейти у довічну темряву небуття! А я ще люблю це життя!” [9]. Тема служінню поетичному мистецтву розвивається Грінченком в оригінальних поетичних творах. Особливого звучання вона набуває в поезії “Співцеві”, “Хлопцеві”, “Годі” та інш., що безпосередньо корелюється з народницькою “ритуальністю і культовістю”, які, на думку Соломії Павличко: “...характерні для української культури навіть нині [...] Культова культура, або культура в ролі культу, на перше місце ставила поета, тобто Поета – борця, пророка...” [12, 33].

Особливу увагу Грінченка привернула філософська насиченість поезії відомого російського автора О. Кольцова: “Купи мені вірші Кольцова, – звертався він до І. Зозулі 01.03.1885 р., – [...] бачиш, я почав його перекладати і думаю перекласти всього” [15, 119]. Відомі переклади поезій “Селянинові думки” (1885 р.), що надрукована у 1892 р. в “Батьківщині” та “Гірка доля” (1886 р.), яка вперше друкувалась в збірці “Під хмарним небом” (1886 р.) [6, 280]. В укладеному Б. Грінченком списку власних рукописів, куди також увійшли назви деяких робіт Марії Загірної та Т. Зінківського, письменник вказує на ще один свій переклад поезії О. Кольцова “Не шуміть, жита!” (1887 р.) [11, 354]. Поезія суму, швидкоплинності життя та, особливо, поетична мелодійність і пісенність творів російського поета знайшли щирий відгук в творчості Грінченка.

Гуманізм та віра в перемогу, до якої закликала громадянська поезія О. Плещеева, російського поета та перекладача, виявились особливо близькими творчим завданням Б. Грінченка. Не залишили байдужим Грінченка також особливий ліризм та елегійність поезій Плещеева. Український письменник перекладає поетичний твір “Ніч” (1889 р.), що увійшов до другого видання збірки “Під хмарним небом” (1889), а також пізніше виходить друком у “Зорі”. (1892 р.). Багато у чому співпадає і коло перекладацьких інтересів Б. Грінченка та О. Плещеева. Їхні талановиті переклади національними мовами творів Г. Гейне, В. Гюго, Дж. Леопарді увійшли в загальносвітову літературну спадщину.

О. Пушкіна перекладали відомі майстри українського слова. Найкращі переклади належать М. Старицькому, І. Франкові, М. Вороному, серед яких переклад Б. Грінченка поетичного твору російського поета “Чи йду майданами гучними” займає своє оригінальне місце [6, 279]. Переклад вперше був надрукований в збірці “Сонце сходить” лише по смерті Грінченка. Тема безкінечності буття та вічності природи, філософські роздуми над сенсом людського життя знайшли своє

відображення в оригінальній творчості українського митця. (“Кладовище”, “Життя тяглося мов негода” та інш.) Справжнє захоплення в українського письменника викликала повість О. Пушкіна “Капітанська дочка”: “...твір коли не геніальний, то у всякому разі незмиренно великої вартості” [10].

Прихильне ставлення до античної поезії, яке було притаманне Грінченку дещо зближувало його з творчістю російського поета Ап. Майкова. У 1888 році в “Календарі т-ва Просвіта” у Львові виходить друком переклад Грінченка поезії Майкова “Деспо” (1886 р.) під заголовком “З новогрецьких пісень”. Пізніше в збірці “Під хмарним небом”(1896) та у “Писаннях” (1903), а також в інших підцензурних виданнях “переклад” замінено на “переспів” через цензурну заборону перекладів українською мовою.

Відомий поетичний твір Я. Полонського “Сонце і Місяць” з’явилося в однойменному перекладі Б. Грінченка на початку 90-х рр. ХІХ ст. Тема зближення з невідомим оточуючим світом та “оживання природи” через казковий діалог світил, що була спрямована на дитячу аудиторію, була особливо корисною для пізнавальних освітніх цілей. Переклад вперше видається в “Бібліотеці для молоді” в 1892 р. за підписом В. Чайченко.

Розраховуючи зацікавити не тільки дитячу та юнацьку аудиторію, Б. Грінченко здійснює переклад деяких творів зі збірки казок досить відомих у ХІХ ст. під назвою “Казки Кота-Воркота” російського письменника М. Вагнера. Відомі переклади казкових оповідань “Пісня землі” (1881), друкованого у “Ділі” (1892 р.), “Береза” (1881) та “Алі-Гафіз”, з проханням про друк якого Грінченко звертається у листі до редактора Омеляна Партицького [4]. Жанр казки широко розробляється і популяризується Грінченком. Обробляючи відомі сюжети літературного та широкого спектра фольклорного походження, Б. Грінченко створює цілу низку казок для різновікового українського читача, як у прозовому, так і у віршованому варіанті (“Сірко”, “Дурень думкою багатіє” та інш.) та у 1892 р. разом з Марією Загірньою перекладає казку Щедріна “Бідний вовк” [11, 365].

Б. Грінченко досить активно працює не тільки в жанрі казкового оповідання. Українська літературна байка, з її насиченим національним образним складом і колоритом, поповнюється письменником варіаціями на теми традиційних мандрівних сюжетів. Грінченко перекладає українською байки Крилова та створює цілий ряд оригінальних віршованих творів, частина яких знаходиться в автографі збірки оригінальних поезій та перекладів: “Парнас” (1885), “Вовки” (1887), “Жалісливий вовк” (1888), “Звірі й птахи” (1888), “Мачуха й пасинок” (1888), “Вітер і кожушана латка”(б. д.), “Циган” (1888), “Трак” (1888), “Сорока” (1889), “Вовк і гуси” (1889), “Два злодії” (1889), “Циган і хлібороб”, “Лев-спільник”, “Собаки коло отари” та інш. [2]. Більшість з перекладених та оригінальних байок були опубліковані в різноманітних збірниках у Львові та Чернігові та разом з оригінальними творами Грінченка несли ту “настанову на видобування корисної моралі”, яку О. Потебня влучно назвав “наукою” [14, 164]. Б. Грінченко звертається до сюжету байки Крилова “Парнас” та образно розширює його, створюючи власний твір “Осли на парнасі” (1885), продовжуючи тематичний розвиток в байці “Химчині співи”. Оригінальна байка Б. Грінченка “Жалісливий вовк” на перший погляд є продовженням розвитку сюжету байки Крилова “Волк і ягненок”. Проте, використані Грінченком українські фольклорні елементи та глибоке розуміння психологічних особливостей національного характеру допомогли письменнику досить яскраво продемонструвати власний оригінальний твір. Грінченко активно вводить в байку сюжети, запропоновані українською народною приказкою, потужно розширюючи тематичний діапазон жанру. У листі від 25 серпня 1888 року до Т. Зінківського Б. Грінченко привертає увагу молодого українського поета саме до національної приказки як невичерпного джерела нових тем та образів: “Мені здається, що укр[аїнські] байкописи даремно роблять, що тільки все на позичені сюжети пишуть байки. Так робили, кажеш, усі байкописи. Знаю! Але ж хіба з цього виходить, що нам треба занеха[я]ти власні скарби? Згадай наші приказки! Скільки чудових байок можна написати!” [11, 93]. Отже, не зупиняючись на розробці традиційних тем і мандрівних сюжетів, продовжуючи найкращі здобутки українських письменників Руданського і Глібова, залучивши широкий перекладний матеріал (Крилов, Езоп та інш.), Грінченко значною мірою розширює тематичний обрій української байки, використовуючи українські соціальні і ментальні особливості та фольклорні мотиви. Набуває розвитку тема національного безправ’я та імперських утисків, мрії про майбутнє вільне життя (“Сорока”, “Своя хата” та інш.)

Отже, переклади російських творів українською мовою не тільки не принижували вартість національного російського письменства, а ще більше підкреслювали цінність нових літературних здобутків російської літератури та громадянських ідей, які привертати увагу українського письменства і національного читацького кола. А. Погрібний особливо підкреслював, що “Б. Грінченко вбачав у вершинних явищах російської літератури цінну школу для українських письменників, закликав творчо використовувати її багатий досвід, орієнтуватися на її ідейну наснаженість та художню майстерність” [14, 263]. Саме переклади, як російських творів, так і

творів світової літератури українською мовою мали особливо принципове значення у складному процесі формування національної самосвідомості та сприяли інтенсивному розвитку та модернізації української літератури кінця ХІХ – початку ХХ ст. Дослідження перекладацької діяльності Б. Грінченка значно розширює обрії сприйняття творчості видатного національного митця, літературний спадок якого певною мірою вплинув на загальний розвиток українського літературного процесу на зламі століть.

Список використаних джерел

1. Відділ рукописів і текстології Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України. – Ф. 100. – Од. зб. 411.
2. Відділ рукописів і текстології Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України. – Ф. 130. – Од. зб. 1.
3. Відділ рукописів ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України. – Ф. Барвінського. – Од. зб. 4533. – Арк. 3.
4. Відділ рукописів ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України – Ф. Партицького – Од. зб. 71. – Арк. 1.
5. Грінченко Б. (Вартовий П.) Листи з України Наддніпрянської / Б. Д. Грінченко. – Вид. 2-е: К.: Друкарня “Губернського Правління”, 1917. – 180 с.
6. Грінченко Б. Твори: У 10 т. / Б.Д. Грінченко. – Х.: Кооперативне видавництво “Рух”, 1929. – Т. 10: Поезії. Книжка друга / [Редакція і приміт. Академ. С. Єфремова]. – 1929. – 284 с.
7. Гундорова Т. Проявлення Слова. Дискурс раннього українського модернізму / Тамара Гундорова. – Вид. 2-ге, перероблене та доп. – Київ: “Часопис “Критика”, 2009. – 447 с.
8. Інститут рукопису НБУ ім. В. І. Вернадського НАН України – Ф. І. – Од. зб. 31244.
9. Інститут рукопису НБУ ім. В.І. Вернадського НАН України. – Ф. І. – Од. зб. 31607. – Арк. 111-114.
10. Інститут рукопису НБУ ім. В.І. Вернадського НАН України. – Ф.ІІІ. – Од. зб. 40848 – Арк. 9.
11. Кіраль С.С. “...Віддати зумієм себе Україні”: Листування Трохима Зінківського з Борисом Грінченком / С.С. Кіраль; вступ. ст., археограф. передм., упоряд., комент., приміт., підгот. текстів, покажчики, додатки, добір ілюстр. матеріалу С.С. Кіраля. – Київ, Нью-Йорк: Українська Вільна Академія наук у США, 2004. – 520 с.
12. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі: монографія / Соломія Павличко. – Вид. 2-ге, перероб. і доп. – К.: “Либідь”, 1999. – 448 с.
13. Павличко С. Теорія літератури / С. Павличко; упоряд. В. Агеєва, Б. Кравченко. – Вид. 2-ге. – К.: Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2009. – 679 с.
14. Погрібний А.Г. Борис Грінченко. Нарис життя і творчості / А. Г. Погрібний. – Київ: Вид. худ. літ. “Дніпро”, 1988. – 268 с.
15. Погрібний А. Г. Борис Грінченко в літературному русі кінця ХІХ – початку ХХ ст. Питання ідейно-естетичної еволюції / А. Г. Погрібний. – К.: “Либідь”, 1990. – 232 с.
16. Шмігер Т. Історія українського перекладознавства ХХ сторіччя / Тарас Шмігер. – К.: “Смолоскип”, 2009. – 342 с.

Анотація. У статті розглядаються проблеми рецепції та творчого осмислення російської літератури у перекладній та оригінальній спадщині Б. Грінченка у контексті культурного життя України на зламі століть та її трансформація в національному українському літературному процесі кінця ХІХ – початку ХХ століття, який характеризується активізацією модерністських тенденцій.

Ключові слова: модерністські тенденції, західництво, народництво, російська література, український переклад, цензура.

Summary. The article focuses on the problems of actuation of B. Hrinchenko's translator practice and his reception of Russian literature in the context of Russian-Ukrainian literary connection and the cultural life of Ukraine around the turn of the century and its transformation in the national Ukrainian literature process at the end of the XIX – beginning of the XX centuries, which is characterized by activation of modernistic tendencies.

Key words: modernistic tendencies, zahidnytstvo, narodnytstvo, Russian literature, Ukrainian translation, censorship.